

Diakoni i nærsamfunnet — erfaring og fremblikk

Av Ingfrid Eggen

Ingfrid Eggen er menighetsdiakon i Strindheim menighet i Trondheim, og holdt et av hovedforedragene ved Nordisk Diakonkonferanse på Stora Sköndal ved Stockholm. Konferansen ble arrangert i tiden 1.-3. juli 1983. Foredraget gjengis her i sin helhet.

En situasjonsbeskrivelse

«Travle mennesker haster avgårde. Store boligkompleks med glass, sement og betong. Hard asfalt. 10 cm til nærmeste nabo, men du vet ikke hvem det er.

KONTAKTLØSHET.

KULDE.

Du vet ikke at mannen i 7. etasje har ligget syk og alene i over to år; eller at hun i 3. etasje ligger død på kjøkkengulvet på andre døgnet.

ENSOMHET.

Alkohol og narkotika truer; arbeidsløsheten øker fra dag til dag; frykten for atombomben sprer seg... Amoral; religionsløshet; ateisme og magi; nedbrytende sekter vokser fram... Mennesket blir så ensomt, så lite og så verdiløst...

KRISER OG PROBLEMER.»

Er dette vårt nærmiljø? Er det våre naboer, våre medmennsker, våre menighetslemmer som lider på denne måten? Er det beskrivelse av vår menighet?

Kanskje opplever noen at dette er satt på spissen, mens andre vet at hverdagen er enda mer ensom, kaldere og mer krise- og problemfylt enn dette. Er det virkelig på denne uverdige måten våre medmennsker i våre menigheter lever? De som er våre medlemmer på Kristi legeme. For det er oss selv det dreier seg om; for om ett lem lider — så lider alle de andre med.

Diakonien er livsviktig og livsnødvendig

Omsorgen og fellesskapet må omslutte hver eneste en i vårt nærmiljø. Og gjør den ikke det, da har vi sviaktet vårt kall og vår

tjeneste. Diakonien ståsted og livsfunksjon er i menighet og kirke. Vi lever i kirkens rom i verden, den verden som Gud elsket så høyt at Han sendte sin enbårne Sønn. Diakonien er i verden (hvor ellers?), men ikke av verden.

Diakoni er menighetens liv, og altså livsviktig for den enkelte og for nærmiljøet. Vi lever jo i nærmiljøet i vår menighet. For at diakonien skal kunne settes inn i sin rette sammenheng — i kirke og menighet, må det være rett å omtale nærmiljøet som menighet. For det er bare i dette nærmiljøet — i menigheten — at diakonien kan leve. Diakoni er kirkens tjeneste, ikke samfunnets oppgave.

Men kan vi forsvare å omtale nærmiljøet for menighet? — Hva med de mange døde, men ikke bekjennende? — Hva med de udøde? — De mange religions- og konfesjonsløse? De som tilhører andre konfesjoner?

Er ikke disse også vårt ansvar? Lever ikke de også i den verden Gud utvalgte til frelse? Mange har nok ikke fått sjansen

nettopp fordi diakonien ikke var levende i vårt nærmiljø. Det var kanskje ingen til å ta vare på, til å vise omsorg, til å hjelpe gjennom livet. Vi må ta våre medmennsker på alvor; Gud har skapt dem — og Jesus er død for dem. For hver enkelt. Vi må ikke gjøre noen frontforkorting som ikke Gud selv har gjort.

Er så vårt nærmiljø — vår menighet — en **diakonal menighet** på våre hjemsteder og arbeidsplasser, et omsorgsmiljø — der vi, hver enkelt tar ansvar og omsorg for våre medlemmer?

Forsoningens tjeneste

La en ting være klinkende klart: det er Guds Ord og Sakramenter som skaper livet i Gud. Og vi blir døpt til et fellesskap med Gud og med hverandre; døpt inn i et levende fellesskap med Gud og med hverandre; døpt inn i et levende fellesskap som lemmer og medlemmer. På livsveien mellom dåpen og døden trenger hver enkelt av oss hjelp til å leve, ikke minst som Guds barn. Vi trenger hjelp til å leve i den **FORSONINGENS TJENESTE** vi er kalt til. «Men alt er av Gud, Han som i Kristus forsonet verden med seg selv og gav oss forsoningens tjeneste. Det var Gud som i Kristus forsonet verden med seg selv, slik at Han ikke tilregner dem deres misgjerninger — og Han overgav ordet om forsoningen til oss.»

Forsoningens tjeneste, eller forsoningens diakoni om du vil, er vår første og viktigste oppgave i vårt nærmiljø.

Til alle tider har det vært en

hovedsak for diakonien å tjene medmennesker, vise omsorg og lindre nød. De etterhvert så velkjente ord som omsorg og fellesskap er kanskje nye, men denne nye «språkdrakt» dekker i sak det samme som før: tjeneste for Gud og for medmennesker. Våre medmennesker — eller medlemmer er en gave (**fellesskapet**) og en oppgave (**tjeneste** og hjelp til hverandre), enten kontakten er der som venn, nabo eller som «profesjonell». Hvis vi tar et raskt tilbakeblikk på diakoniens tradisjonelle oppgaver gjennom tiden, kan vi nevne: drift av sykehus, barnehjem og aldershjem; økonomisk hjelp og støtte; fattigbespisning; sykepleie; opprettelse av herberger og hospitser (diakonium); retts hjelp; arbeidsledighet; begravelser og sorgarbeid. At diakonien var pionerer på disse felt, er vel uødvendig å minne om — og like så at dette selvfølgelig hadde store positive konsekvenser for samfunnsutvikling og nærmiljø.

Det må merkes at kirken er tilstede

I dag er det kanskje nye oppgaver som utfordrer oss, men jeg synes forbausende mange av de «gamle» oppgavene er like aktuelle. Hvordan står det til med eldreomsorgen i vårt såkalte velferdssamfunn? Eller med mangelen på institusjonsplasser og lange ventelister? Arbeidsledigheten øker med stormskritt. Vi bare aner at problemene er uoverstigelige... Og dette må diakonien ta på alvor. Vi må ikke ta det på alvor fordi dette nå er noe som politikere og andre samfunnsvitere er opptatt av, eller fordi dette er populært å være opptatt av... Vi må ta dette på alvor fordi det er våre menighetslemmer/vi selv som lider. Disse harde realitetene er en del av våre hverdag. Og hva skal diakonien være opptatt av hvis det ikke er å være til tjeneste, hjelp og støtte nettopp der folk er og lever sin hverdag. Vi må la nærmiljøets beboere merke at kirken er tilstede, tilstede i aktiv

hjelp og støtte i problemene: men først og fremst tilstede med ordet om forsoningen.

Diakoniens egenart

Etterhvert vil vi oppdage at kirken/diakonien og samfunnet har mange av de samme oppgavene. Det er derfor viktig og nødvendig å poengtere at diakonien er og blir noe annet enn positivt samfunnsarbeid. Diakonien har et annet utgangspunkt og en annen målsetting for sin tjeneste. Derfor verken kan eller må diakonien rettferdiggjøre seg overfor samfunnet på annen måte enn ved å stå på sin egenart. På vårt klare ståsted i forsoningens tjeneste vil det aldri behøve å bli tvil om hvem vi er og hva vårt mål er.

Dåpen ordinerer oss til et liv i forsoningens tjeneste. Denne forsoningens tjeneste skal menigheten og hver enkelt av oss få leve i på forskjellige måter. Våre venner, naboer og slektninger — hver eneste i vårt nærmiljø skal i sin kontakt med kirken møte forsoningens tjeneste i fem funksjoner: diakoni — undervisning — misjon — evangelisering og forvaltning. Det er i disse funksjonene vårt liv og vår tjeneste har sitt ståsted. Alle disse fem funksjonene er livsnødvendige for at hvert eneste lem skal få det liv Gud hadde tenkt for dem.

Dagens såkalte velferdssamfunn gir oss utvilsomt mange goder, men også problemer og konflikter. For å nevne noen:

Jag etter materielle goder — materialisme

Fremmedgjøring og mangel på tilhørighet: f.eks. pendlere, innvandrere, tradisjoner er lite verd, familier i oppløsning.

Teknikkens kalde samfunn

Overflødig arbeidskraft: arbeidsledighet fører til dårlig økonomi for den enkelte, behov for negative stimulerende midler, alkoholproblemer, mangel på selvtillit og selvrespekt.

Menneskeverdet måles etter produktivitet og effektivitet:

alle «uproduktive» faller uten-

for, syke, gamle, handicappede.

Krav og forventninger møter oss på alle kanter fra samfunnet, det som teller er å være nyttig og effektiv. Møter menneskene også disse krav og forventninger fra kirken? Eller er kirken og menigheten og nærmiljøet slik at det er godt å leve i dens nærhet?

Fellesskapet er ikke stedet der vi er aktivister, stiller krav eller må prestere noe for å være verdifull, fellesskapet er preget av liv og samhørighet. Vi er en levende menighet, ikke en livlig menighet. Heller ikke vår diakonale tjeneste må bli et prestasjonskrav. Det må være vår måte å leve på. Vi er kalt til å gå ut og bære frukt. Og at det kan bli lite hvile i vår tjeneste er vi mange som kan bekrefte. Men da er det herlig befriende å se hva Jesus sier til sine disipler da han kaller dem til å gå ut og bære frukt. «Bli i meg» — Joh. 15 — og det greske ordet som er brukt kan oversettes med hvile (menein). — Ikke minst trette diakoner og prester trenger vel å høre det. Det er dette liv vi selv er kalt til — og skal få andre med oss i: å leve og hvile.

Utfordringer

Oppgavene og utfordringene (ikke problemene — ordet er negativt ladet) diakonien møter vil nok variere fra tid til tid — og delvis være avhengig av samfunnsutviklingen ellers. For vi skal ikke være redde for å gripe nye oppgaver istedet for å spille oss selv utover sidelinjen ved å tviholde på gamle oppgaver andre kan overta. Men ståstedet er det samme helt fra oldkirken til Jesu komme. Metoder, nedslagsfelt og oppgaver må endres for å møte enkeltmennesket der det lever og har sitt virke. Vi må være livende redde for stagnasjon og å bli hengende i gamle, unyttige og unødvendige tradisjoner; og heller våge å se nye utfordringer i øynene.

Sekulariseringen vil øke og de kristne verdier bli mindre påaktet. Dette gjelder bl.a. synet på

mennesket, det kristne verdigrunnlag i skoler og barnehager vil svekkes og andre verdinormer komme sterkt fram. Det ser ut til at mange etterhvert tar avstand fra kirkelige tradisjoner, noe som kan føre til at kirkens/diakoniens kontaktflate minsker.

Andre konfesjoner vil skape nye utfordringer for oss. Jeg tenker særlig på dette i forbindelse med alle innvandrerne som etterhvert blir en del av vårt nærmiljø. Hvordan integrere disse i fellesskapet og samtidig respektere deres tro og kultur? Her trengs kunnskap både om innvandrernes liv og fast ståsted i egen kirke.

Ensomheten vil bare øke hvis vi skal se på tendensen i dag. De gamle og syke vil fortsatt måtte sitte hjemme eller isoleres på institusjoner fordi de ikke er nyttige og effektive. Samfunnets — (og kirkens?) — «aldersbåstenkning» gjør ikke problemene enklere. I de store utbygginger og boligkompleks ser det ut til at kontakten mellom menneskene øker omvendt proporsjonalt med avstanden mellom leilighetene.

Den stadig stigende arbeidsløshet merkes også i våre menigheter. Dette vil selvfølgelig føre til strammere økonomiske tider, men enda verre er kanskje tap av selvspekt og selvillit mange får fordi de ikke lenger kan gjøre nytte for seg. Nye problemer vil dukke opp, f.eks. alkohol- og narkotika-misbruk og boligproblemer.

«**Familier i kriser**» er etterhvert blitt et begrep som må utfordre diakonien sterkt. Det vil kunne dreie seg om splittelse i familien på grunn av skilsmisser, alkoholproblemer, arbeidsløshet osv... Mange alene-foreldre trenger støtte og hjelp, ikke minst i form av praktisk omsorg. Her er det alle aldersgrupper som trenger hjelp.

Det er viktig at vi ser at intet problem er diakonien uvedkommende, enhver i vårt nærmiljø — i vår menighet — er vårt an-

svar. Alle skal inkluderes i fellesskapet til et liv i menigheten. Vi må med åpne øyne se vår oppgave — men også vår begrensning. Det er ikke alle oppgaver vi skal påta oss selv, men kanskje overlate og formidle til andre mer «faglige» instanser. Diakoniens oppgave er først og fremst å hjelpe hver eneste en i vårt nærmiljø til å se det liv i Gud de er kalt til å leve. Og gi dem sjansen til å leve der.

Husfellesskap

Erfaringen har vist oss at mennesker for å leve i troen, trenger et fellesskap, et miljø som er preget av omsorg og nærhet. Husfellesskap er mange steder nyttige samlinger som hjelper den enkelte. Det har tilknytning til det lokale miljøet, for de som er med bor i nærheten av hverandre og har mulighet til kontakt i hverdagen. I et husfellesskap kommer først og fremst kristne sammen for å dele hverdagen med tro og tvil med hverandre, og støtte hverandre i tjenesten som kristne. Husfellesskapet er som en familie, barn og voksne i alle aldre — både enslige og ektepar. Og dette fellesskapet har tre hovedmålsettinger:

— Styrke den innbyrdes kjærlighet ved å bære hverandres byrder (rett og slett vise åndelig og praktisk omsorg for hverandre).

— Fremme vekst i kristen kunnskap og innsikt.

— Hjelp hverandre til diakonalt ansvar og ansvar for misjon og evangelisering.

Husfellesskapet må være et sted der vi kan være oss selv. Et sted der hver enkelt føler seg omsluttet av omsorg, at noen bryr seg om oss akkurat sånn som vi er. Vi må heller ikke glemme det evangeliserende aspekt, her får vi hjelp til å vitne for naboer og venner — enten i ord eller gjerning. Fellesskapet må ikke bli «seg selv nok», eller et fellesskap av og for selvgode og vellykkede kristne. Omsorg opplever vi først i et fellesskap

der vi føler oss trygge og hvor det er bruk for meg slik jeg er.

Institusjonenes beboere må inkluderes i menighetsfellesskapet

I mange menigheter/nærmiljø finnes ulike typer institusjoner, enten det er sykehus, barnehjem, aldershjem eller forskjellige klinikker. Institusjonalisering over lengre tid (særlig barne- og aldershjem) vil alltid føre med seg isolasjon og avstand til nærmiljø. Det er derfor viktig at diakonien arbeider for en sterkere kontakt mellom menighet og institusjon slik at isolasjonsproblemer ikke blir for store.

Her er mange muligheter som kan nyttes ved å utfordre til tjeneste: Vi kan gi muligheten både til tjeneste for institusjonen og samtidig gi menighetsleddene sjanse til å leve diakonalt. Ved å benytte «allerede-eksisterende fellesskap» som f.eks. skoleklasser, barnegrupper, husmorlag og konfirmanter kan vi tilby skys til ulike arrangement, besøkstjeneste, underholdning osv...

Mangelen på institusjonsplasser kan nok føre til mange familiekriser, jeg tenker spesielt på de som har syke og pleietrengende i sine hjem. Diakonien må kunne finne fram til metoder for støtte og avlastning for disse familier. En **avlastningstjeneste** for disse familier vil være av uvurderlig betydning. Det profylaktiske aspekt overfor familien er det viktigste, men samtidig vil det ytes en direkte hjelp til den syke. Etter to års prosjekt med en slik avløserordning tror vi dette må kunne bli en aktuell arbeidsform. For familiene har vi sett at litt fri (av kortere eller lengre varighet) hjelper dem til å mestre den viktige oppgave de har tatt på seg. Samarbeidet med det offentlige helse- og sosialarbeid var svært viktig, slik at vi ikke ble noen konkurranseelement. Klientene henvises fra den kommunale hjemmesykepleie.

Behovet for praktisk hjelp

Forts. s. 14

Overganger

Over fra s. 6

blant ensomme, eldre mennesker økte også denne tiden, slik at menighetens besøkstjeneste fikk nok å gjøre. «Avlasterne» gjennomgikk et kurs der de nødvendige kunnskaper ble formidlet, og både husmødre, ungdom og pensjonister fikk her muligheten til å leve ut sitt diakonale oppdrag. Kirkens kontaktføle ble sterkt utvidet denne tiden.

Sorgarbeid

I og med at kontakten menneskene i mellom er blitt dårligere, har de som gjennomlever en krise ofte problemer med å komme videre i livet. For de fleste av oss trenger hjelp og støtte. Diakonien har ansvar for mennesket i alle livssituasjoner. Sorgarbeid blant etterlatte er derfor en aktuell tjeneste som har svært mange diakoner arbeider med. Den sørgende må få sjansen til å oppleve seg omsluttet av menighetens omsorg og fellesskap. Samtidig har kirken mulighet til å gi trøst og støtte med håp og livsmot for fremtiden.

De problemer vi må forholde oss til i kontakten med sørgende er praktiske problemer som økonomi og juridisk hjelp — og de mer følelsesmessige problemer som skyld, depresjon, angst osv...

Denne oppsøkende tjenesten fra menighetens side vil ofte kunne løse store problemer for den sørgende, og vi får en verdifull nærkontakt med vedkommende. Etterhvert må også i dette arbeidet målet være å trekke de etterlatte inn i menighetsfellesskapet — og gi dem oppgaver å leve i.

Samarbeidet med den offentlige helse- og sosialomsorgen er et viktig element i det diakonale arbeidet i nærmiljøet. Dersom vi

— med et profant ord — kunne være flinkere til å markedsføre oss selv og diakoniens plass, vil vi komme langt. Som før nevnt utfører vi mange av de samme oppgavene, har med de samme klientene å gjøre — om enn fra forskjellig ståsted. Faste møter og formidling av tjenester fra hjemmesykepleie, sosialkontor og ulike sosiale hjelpetiltak vil være til stor støtte.

Diakonien fremtidige oppgaver vil bli svært omfattende. I 1979 gjorde jeg en undersøkelse blant en del diakoner ansatt i menighet, der de ble spurt om hvilke oppgaver i diakonien det måtte satses på i fremtiden.

Hele 83% svarte: (ikke i prioritert rekkefølge)

1. Rekruttering og motivering av frivillige. Hvordan vekke den diakonale bevissthet — og få menigheten til å bli en diakonimenighet.

2. Intensivere arbeidet blant eldre. Utbygging av besøkstjenesten, kirkeskyss, flere samlinger og mulighet for telefonkontakt.

3. Generelt utvidet besøkstjeneste til familier, ensomme, de med psykiske lidelser.

4. Øket sorg- og omsorgsarbeid.

5. Oppsøkende virksomhet overfor «familier i kriser».

6. Hva kan diakonien gjøre for: fremmedarbeiderne, de handicappede, alkoholikere og narkomane, de som er arbeidsledige og i abortsaken. Arbeid blant «spesial-grupper».

Diakonien vil fortsatt ha mulighet til å være med å prege det nærmiljøet vi alle skal leve i. Vi kan også velge hvordan vi vil prege dette nærmiljøet vårt. Diakonien oppgave må være å la menighetsfellesskapet bli et godt sted å leve, der hver enkelt in-

KLIPP UT

Det ble dessverre ikke gjengitt bilde av alle kandidatene til valget på hovedstyre. Her følger bildet av Løvik. Bildet av Ø. Andersen har vi dessverre ikke lyktes å få med i det bladet går i trykken. Det anbefales å klippe ut og lime det inn i oversikten slik at den blir komplett og dermed er mer verdifull når stemmegivningen skal skje i Bergen.

Svein M. Løvik

23.000 telefoner

Antall henvendelser til Kirkens SOS har økt kraftig de siste årene. I 1982 mottok kontorene i alt 23.000 telefoner fra mennesker som ønsket å snakke med noen om sine problemer. Aldersforskjellen viser at de fleste som ringer er mellom 30 og 60 år, og i alt 60% er kvinner. Det er i dag 10 Kirkens SOS-kontorer her i landet, og det arbeides med å opprette det ellefte senteret i Bodø.

kluderes ut fra egne forutsetninger. For Gud har gitt hvert enkelt lem sin plass på legemet, slik Han ville det.